

ПОНЯТТЯ “ОСНОВНІ ЗАСОБИ”: АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ

Сьогодні середньостатистичному підприємству необхідно мати достатню кількість активів для успішного та прибуткового ведення господарської діяльності. Це пов'язане насамперед з досить нестабільною економічною та політичною ситуацією в країні, а також високими відсотковими ставками на залучення кредитних коштів, що досить ускладнює таке джерело фінансування підприємства, як залучений капітал, а саме – кредит. Таким чином підприємству для впевненості в майбутньому необхідно мати достатню кількість власних активів, щоб мати змогу їх використовувати для впровадження ефективної господарської діяльності.

Всім відомо, що левову частку активів на промислових підприємствах складають основні засоби. Надання інформації про стан та наявність основних засобів, а також контроль за їх використанням є одним з найважливіших завдань бухгалтерського обліку. На сьогоднішній день існує ціла низка невирішених питань, серед яких особливої уваги потребує питання трактування терміну “основні засоби”. Значний внесок у розвиток теоретичних та практичних положень обліку основних засобів зробили такі вітчизняні дослідники: І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, Н.Г. Виговська, О.П. Гащенко, Л.Л. Горецька, А.Г. Загородній, С.О. Левицька, Л.Г. Ловінська, Н.М. Малюга, М.В. Півторак та інші, і зарубіжні, такі як В.С. Ванкевич, Л.В. Зубарева, І.П. Ламанов, Б. Нідлз, М.Р. Метьюс, М.Х.Б. Перера, Н.М. Поташкова, Я.В. Соколов, тощо.

Метою дослідження є аналіз підходів до трактування поняття “основні засоби”. Під час дослідження даного питання було проведено аналіз економічної літератури з метою визначення основних підходів до трактування поняття “основні засоби”.

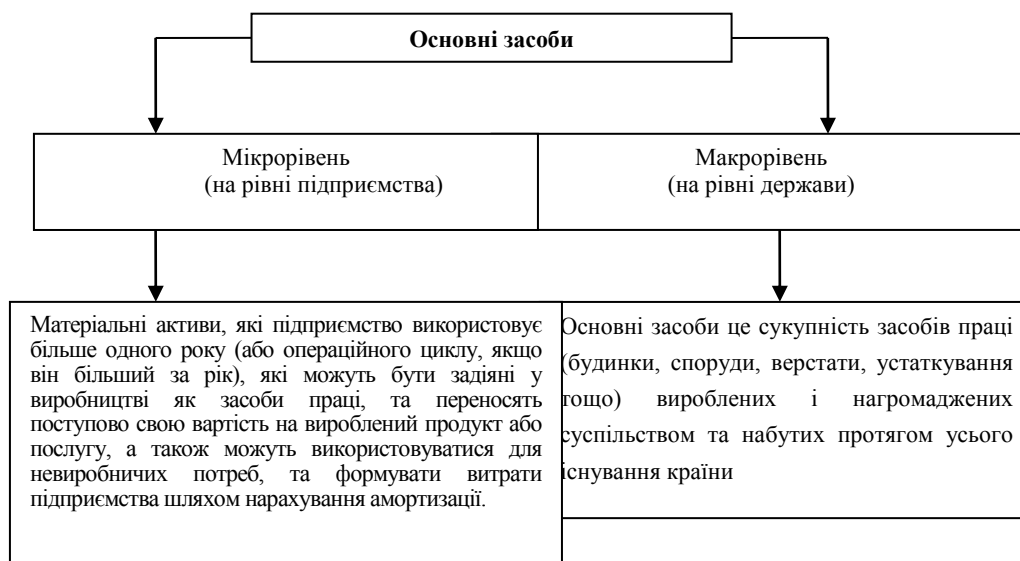
Здійснивши аналіз економічної літератури було з'ясовано, що сьогодні серед вчених-економістів існують розбіжності в поглядах на визначення поняття “основні засоби”. Саме тому в процесі аналізу наукової літератури було виділено шість підходів до трактування поняття “основні засоби”. Перший підхід, який займає більшу половину в загальній сукупності дослідження, був запропонований такими авторами як: Ф.Ф. Бутинець, Т.А. Бутинець, П.Ю. Буряк, Г.Л. Вознюк, Н.І. Гордієнко, Т.В. Давидюк, М.Я. Дем'яненко, А.Г. Загородній, В. Кузнецов, О.І. Кобилянська, Т.Лівошко, Л.Г. Ловінська, Л.Ш. Лозовський, О.В. Лишипенко, С.З. Мошенський, Г.В. Нашкерська, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, Р.Хом'як, М.Г. Чумаченко. Вони дотримуються думки, що основні засоби – це, передусім, матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Дещо іншої думки притримуються представники другого підходу: А.Б. Агеева, Ю.Б. Агеева, А.Б. Борисов, П.І. Багрій, Н.М. Бондар, Т.П. Макаровська, С.В. Покропивний, В.С. Сухарський, який передбачає, що основні засоби – це засоби праці виробничого та невиробничого призначення, що характеризує участь в процесі виробництва протягом тривалого періоду часу впродовж багатьох циклів, при цьому не змінюючи своєї матеріальної форми та поступово переносить свою вартість на вартість виробленої продукції. В даному підході враховано недолік попереднього, щодо амортизації, проте, на нашу думку, досить категоричним є твердження щодо саме виробничої діяльності, адже основні засоби можуть використовуватися не тільки для вироблення продукції та надання послуг, а й можуть бути задіяні в адміністративних та інших соціально-культурних цілях підприємства. Основні засоби це частина майна підприємства в матеріально-речовій формі, що переносить свою вартість на новостворений продукт за декілька виробничих циклів. Такої думки дотримуються автори третього підходу, а саме: Н.Г. Виговська, М.М. Зюкова, С.Н. Іванников, Г.Г. Кірейцев, О.М. Петрук, А.Н. Сухарев. Дане визначення є досить простим та зрозумілим, охоплює майже всі аспекти обліку основних засобів, в досить лаконічному вигляді.

Четвертий підхід до трактування поняття “основні засоби”, дещо відрізняється від попередніх, проте несе в собі однаковий зміст: основні засоби – грошові засоби, вкладені в наявні основні фонди, в свою чергу основні фонди – сукупність вироблених суспільною працею матеріально – речових цінностей (у вартісному вираженні) слугуючих протягом тривалого строку та втрачаючи свою вартість за годинами. Тобто основні засоби це основний капітал, основні засоби підприємства в грошовому виразі. Такої думки дотримуються: В.Ф. Гарбузов, М.Г. Лапуста та П.С. Нікольський.

Щодо п'ятого підходу до трактування поняття “основні засоби”, якого притримуються: В.В. Бабіч та В.Г. Золотогоров: основні засоби – це сукупність матеріальних цінностей, що мають натуральну форму та тривалий час діють, як у сфері матеріального виробництва, так і у сфері нематеріального, втрачаючи свою вартість у міру зношення. Останній підхід, який запропонував В.С. Лень: основні засоби є однією зі складових національного багатства, є досить неординарним, якщо порівнювати його з попереднім, проте якщо деталізувати дане твердження, можна сформулювати визначення поняття “основні засоби” на макроекономічному рівні.

Оскільки національне багатство – це сукупність вироблених і нагромаджених суспільством матеріальних та духовних благ, набутих протягом усього його існування, а також природний потенціал країни. Національне багатство визначається у натурально-речовинній та вартісній формах на певну дату. Національне багатство містить основні три складові: матеріальне багатство – це основний та оборотний капітал суспільства, а також обіговий капітал. Основний капітал – засоби праці: будинки, споруди, верстати, устаткування тощо. Таким чином, оскільки основні засоби є однією зі складових національного багатства, а національне багатство складається з основного, оборотного та обігового капіталу, основні засоби безперечно відносяться до основного капіталу, який в свою чергу являє собою засоби праці: будинки, споруди, верстати, устаткування тощо. Тобто можна сформулювати наступне визначення «основних засобів» на макрорівні: основні засоби це сукупність засобів праці (будинки, споруди, верстати, устаткування тощо) вироблених і нагромаджених суспільством та набутих протягом усього існування країни. Отже, в даному випадку основні засоби розглядаються на макрорівні.

Взагалі варто зазначити, що основні засоби на макрорівні розглядають представники четвертого та шостого підходів. Представники першого, другого, третього та п'ятого підходів розглядають основні засоби на мікрорівні, тобто на рівні підприємства. Можна зауважити, що між авторами існують розбіжності щодо точного визначення даного поняття. Проаналізувавши запропоновані ними підходи, можна сформулювати нове визначення терміну “основні засоби”, яке максимально точно характеризує дане поняття на мікрорівні: основні засоби це матеріальні активи, які підприємство використовує більше одного року (або операційного циклу, якщо він більший за рік), що можуть бути задіяні у виробництві як засоби праці, та переносять поступово свою вартість на вироблений продукт або послугу, а також можуть використовуватися для невиробничих потреб, та формувати витрати підприємства шляхом нарахування амортизації.

Рис. 1. Визначення поняття “основні засоби” за мікро- та макрорівнями

Отже з наведених даних слід зазначити, що між авторами досі існують розбіжності в трактуванні поняття “основні засоби”, незважаючи на досить велику кількість досліджень. На нашу думку, для чіткого окреслення поняття “основні засоби” доречним буде розмежувати їх за мікро- (на рівні підприємства) та макро- (на рівні держави) рівнями.